SAVANTUL CARE A ZIDIT INSTITUȚII ȘI A LUMINAT DESTINE – ACADEMICIANUL SERGIU RĂDĂUȚANU LA CENTENAR (1926–1998)

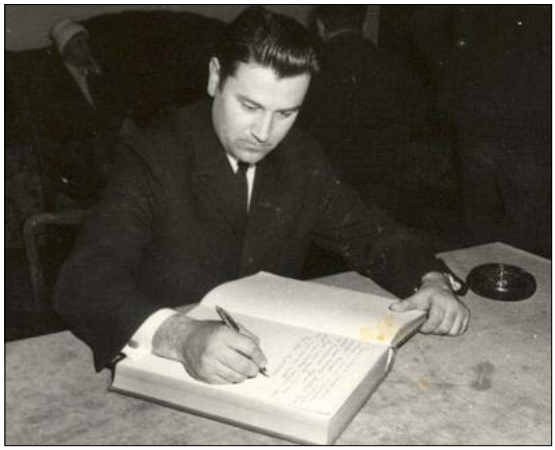
Academician **Ion TIGHINEANU**
E-mail: tiginyanu@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0893-0854
Academician **Veaceslav URSACHI**
E-mail: vvursaki@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4488-850X
Academia de Științe a Moldovei
© 2026. Drepturile de autor aparțin autorilor. Licență: CC BY 4.0.

La împlinirea a 100 de ani de la nașterea academicianului Sergiu Rădăuțanu (n. 17 iunie 1926 – d. 5 martie 1998), comunitatea academică și întreaga societate sunt chemate să cinstească memoria uneia dintre cele mai luminoase personalități ale științei, învățământului superior și culturii naționale. Biografia sa impresionează nu doar prin dimensiunea operei științifice sau prin instituțiile pe care le-a fondat și consolidat, ci și prin forța morală a unui om care a știut să transforme încercările destinului în slujire pentru neam și pentru viitor.

Sergiu Rădăuțanu aparține acelei categorii rare de personalități care nu pot fi definite printr-o singură vocație. A fost un savant de talie internațională, fondator de școală științifică, rector întemeietor, organizator al cercetării, promotor al cooperării internaționale, om de cultură și patriot autentic. În toate aceste ipostaze, el a rămas fidel unei convingeri profunde: știința și educația sunt temeliile prin care un popor își poate apăra demnitatea și își poate construi viitorul.

S-a născut la Chișinău, într-o familie de intelectuali, într-un mediu în care cultura și educația constituiau valori firești. Tatăl său, Ion Rădăuțanu, absolvent a două facultăți, a fost profesor de matematică și de limba franceză, iar mama sa, Nina Rădăuțanu, absolventă a Conservatorului, i-a transmis, fără îndoială, sensibilitatea pentru frumos și armonie. Însă copilăria și adolescența sa nu au fost ocrotite de liniștea pe care o merită orice tânăr. Evenimentele dramatice din anul 1940 și tragediile celui de-al Doilea Război Mondial au schimbat radical viața familiei. Dispariția tatălui pe unul dintre fronturile din Ucraina l-a făcut pe Sergiu Rădăuțanu, la doar 15 ani, să devină principalul sprijin al mamei, al bunicii și al fratelui mai mic.

Aceste încercări nu i-au frânt voința. Dimpotrivă, au format în el acea tărie interioară care avea să-i definească întreaga existență. După serviciul militar, în anul 1950, s-a înscris la Facultatea de Fizică a Universității de Stat din Chișinău. În condiții materiale deosebit de grele, a îmbinat responsabilitățile familiale

Academicianul Sergiu Rădăuțanu la începutul mandatului de rector al Institutului Politehnic din Chișinău, 1964.

Profesorul Sergiu Rădăuțanu în timpul cursului. Fotografie de epocă.

cu studiul perseverent și pasiunea pentru cunoaștere. A absolvit cu mențiune universitatea în anul 1955, iar încă din anii studenției s-a implicat în activitatea de cercetare sub conducerea profesorului Mihail Kot.

Drumul său spre marea știință a continuat la renumitul Institut Fizico-Tehnic „A. F. Ioffe" din Leningrad (astăzi Sankt Petersburg), unul dintre marile centre mondiale ale fizicii semiconductorilor. În cadrul Laboratorului „Electronica Semiconductorilor", condus de reputatul savant Dmitrii N. Nasledov, tânărul cercetător Sergiu Rădăuțanu s-a format într-un mediu în care se elaborau direcții noi ale electronicii moderne. Sub îndrumarea prof. Nina Goriunova, s-a orientat spre cercetarea semiconductorilor compuși, contribuind la extinderea investigațiilor de la materialele elementare clasice, precum siliciul și germaniul, și de la cele binare, către compuși ternari și structuri mai complexe.

La 26 ianuarie 1959, Sergiu Rădăuțanu și-a susținut cu succes teza de doctor în domeniul tehnologiei soluțiilor solide din sistemele InAs–In_2Se_3 și InAs–In_2Te_3. Revenirea sa la Chișinău nu a însemnat doar întoarcerea unui tânăr savant valoros, ci și începutul unei noi direcții științifice în Republica Moldova. A fondat școala științifică în domeniul materialelor semiconductoare ternare și multinare, mai întâi în cadrul Secției de Fizică și Matematică a Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS, iar apoi, din anul 1961, în cadrul Laboratorului Compușilor Semiconductori al Institutului de Fizică Aplicată.

Astăzi, când tehnologiile semiconductorilor stau la temelia electronicii, informaticii, comunicațiilor și energeticii moderne, putem aprecia și mai limpede clarviziunea savantului Sergiu Rădăuțanu. El a ales un domeniu de frontieră, a format cercetători, a consolidat infrastructura științifică și a făcut cunoscută școala de fizică a semiconductorilor din Republica Moldova în circuitul științific internațional.

Dar marea operă instituțională a vieții sale avea să înceapă în anul 1964, odată cu fondarea Institutului Politehnic din Chișinău, actualmente Universitatea Tehnică a Moldovei. Era o perioadă în care republica avea nevoie stringentă de cadre inginerești capabile să susțină dezvoltarea industriei, energeticii, construcțiilor, electronicii și infrastructurii moderne. Pentru această misiune dificilă era nevoie nu doar de un administrator competent, ci și de un vizionar, de un om capabil să întemeieze o instituție și, odată cu ea, să deschidă o perspectivă nouă pentru întreaga societate.

Sergiu Rădăuțanu a fost tocmai această personalitate. Numit rector fondator al Institutului Politehnic, el a mobilizat energii, a atras profesori și savanți de valoare, a creat catedre și laboratoare, a pus bazele doctoranturii și ale cercetării inginerești universitare. În doar câteva luni, institutul a devenit funcțional, iar la 1 septembrie 1964 și-a început activitatea didactică. Profesorul Dumitru Batâr avea să afirme, pe bună dreptate, că numele academicianului Sergiu Rădăuțanu, „primul rector al Politehnicii, fondatorul și creierul ei timp de zece ani, se înscrie cu litere de aur în analele istoriei acestei instituții".

Rezultatele acelei munci titanice au fost impresionante. În mai puțin de zece ani, la 1 octombrie 1973, Institutul Politehnic din Chișinău număra aproximativ 11 000 de studenți, aproape o mie de profesori și circa o mie de colaboratori. Sub conducerea sa au fost dezvoltate laboratoare de cercetare, inclusiv Laboratorul Industrial de Microelectronică, devenit ulterior cunoscut la nivel internațional; totodată, a fost constituită o structură de colaborare internațională; au fost organizate conferințe științifice și tehnice care au consolidat prestigiul instituției.

Un merit deosebit al rectorului Sergiu Rădăuțanu a fost deschiderea largă a porților învățământului tehnic superior pentru tinerii proveniți din satele Mol-

Dezvelirea bustului academicianului Sergiu Rădăuțanu în campusul UTM (sectorul Râșcani, Chișinău). Sculptor: Veaceslav Jiglițchi. Chișinău, 24 iunie 2026.

dovei. Într-o perioadă dificilă, marcată de presiuni ideologice și tendințe de înstrăinare culturală, accesul tinerilor basarabeni la educația inginerească reprezenta mai mult decât o reușită instituțională: era o formă de consolidare a intelectualității naționale și de apărare a demnității unui popor.

Această verticalitate i-a atras însă și lovituri nedrepte. La 2 octombrie 1973, academicianul Sergiu Rădăuțanu a fost destituit din funcția de rector, într-un moment în care la Chișinău se aflau personalități de prim rang ale științei, între care laureații Premiului Nobel Alexandr Prokhorov și Nikolai Basov. Nedreptatea nu l-a înfrânt. Cu demnitate și putere morală, el s-a întors la cercetare, continuând să servească știința și Academia cu aceeași pasiune.

Activitatea sa la Academia de Științe a Moldovei a fost una de excepție. Revenit la Institutul de Fizică Aplicată, a contribuit la fortificarea Laboratorului Compușilor Semiconductori, structură care a evoluat ulterior în Centrul „Știința Materialelor", iar astăzi îi poartă numele prin Laboratorul Fizica Compușilor Semiconductori „Sergiu Rădăuțanu". A devenit membru corespondent al Academiei în anul 1970, membru titular în 1972, iar mai târziu, vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei.

Opera științifică a academicianului Sergiu Rădăuțanu este impresionantă prin dimensiune și valoare: circa 1 000 de lucrări științifice, peste 100 de brevete de invenție, 33 de monografii, culegeri de articole și volume colective ale conferințelor științifice organizate de savant. Însă adevărata măsură a unui profesor nu se exprimă numai prin propria operă, ci și prin oamenii pe care îi formează. Sergiu Rădăuțanu a fost conducător științific pentru 64 de doctori și doctori habilitați, contribuind decisiv la formarea unei elite științifice naționale. A ținut prelegeri în universități din Franța, Germania, Statele Unite ale Americii, Coreea de Sud, Ungaria, India, Japonia și alte țări, reprezentând cu demnitate știința Republicii Moldova în lume.

Sergiu Rădăuțanu a înțeles că știința adevărată nu se dezvoltă în izolare. A organizat în Republica Moldova importante reuniuni științifice, inclusiv Conferința Internațională „Compuși ternari și multinari", desfășurată la Chișinău în anul 1990, Congresul Internațional al Academiei Româno-Americane „Moldova: deschideri culturale și științifice spre Vest", în anul 1993, precum și prima conferință științifică NATO organizată la Chișinău, în anul 1996. A fost codirector al unor programe de cercetare NATO și s-a implicat activ în elaborarea programelor de cooperare științifică și tehnică dintre România și Republica Moldova.

Această dimensiune românească a activității sale are o semnificație aparte. Academicianul Rădăuțanu a contribuit la apropierea cercetătorilor de pe cele două maluri ale Prutului, la elaborarea unor proiecte comune și la integrarea științei din Republica Moldova într-un spațiu academic românesc și european mai larg. A fost membru de onoare al Academiei Române și Doctor Honoris Causa al unor prestigioase instituții universitare din Timișoara, Brașov, Chișinău și Iași.

Personalitatea sa nu se reduce însă la performanța științifică sau managerială. Sergiu Rădăuțanu a fost un om de mare cultură, profund atașat identității noastre naționale. A fost președinte al Societății „Dimitrie Cantemir", președinte al Fundației „Dimitrie Gusti", membru în colegiile de redacție ale unor importante publicații enciclopedice și științifice. În el, savantul și patriotul nu erau două ipostaze separate, ci două expresii ale aceleiași conștiințe: convingerea că un popor se înalță prin cultură, educație, știință și fidelitate față de propriile rădăcini.

Recunoașterea publică a meritelor sale a fost pe măsura contribuțiilor: a fost laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în anii 1983 și 1998, a fost decorat cu „Ordinul Republicii" în anul 1996, precum și cu alte ordine și medalii. Însă cea mai înaltă distincție pe care o poate primi un om de știință rămâne memoria recunoscătoare a generațiilor pe care le-a format și a instituțiilor care îi continuă opera.

La Centenarul nașterii sale, academicianul Sergiu Rădăuțanu ni se înfățișează ca o personalitate-simbol: simbol al savantului care a cucerit recunoașterea internațională fără a se îndepărta de pământul natal; simbol al rectorului care a întemeiat o universitate pentru a oferi un viitor tinerilor; simbol al patriotului care a înțeles că apărarea identității naționale se face și prin laboratoare, prin cărți, prin școli și prin instituții trainice.

Cinstirea memoriei academicianului Sergiu Rădăuțanu la 100 de ani de la naștere nu este doar un act de recunoștință față de trecut. Este și un angajament pentru prezent și viitor: acela de a păstra vie flacăra cunoașterii, de a susține excelența, de a forma noi generații de cercetători și ingineri și de a sluji, prin știință și cultură, demnitatea neamului nostru.

Sergiu Rădăuțanu nu aparține doar istoriei științei din Republica Moldova. El aparține conștiinței noastre naționale. Iar personalitățile care au zidit școli, au format oameni și au deschis drumuri către lumină nu dispar odată cu trecerea timpului – ele devin repere pentru eternitate.